

Departamenti i Mbikëqyrjes së Tregut të Sigurimeve

Departamenti i Mbikëqyrjes së Tregut të Kapitaleve

**Analizë mbi përdorimin e monedhës kombëtare në tregjet
financiare, nën mbikëqyrjen e Autoritetit të Mbikëqyrjes
Financiare**

Shkurt 2019

Përmbajtja

Përmbajtja.....	2
I. Hyrje.....	3
II. Përdorimi i monedhave të huaja sipas tregjeve.....	4
A. Tregu i sigurimeve.....	4
1. Informacion mbi primet e shkruara bruto.....	4
2. Informacion mbi depozitat bankare të shoqërive të sigurimit	6
B. Tregu i Kapitaleve	11
1. Tregu me pakicë	11
2. Bursa Shqiptare e Titujve	12
3. Obligacionet me ofertë private	12
C. Tregu i Fondeve të Investimit dhe të Pensioneve.....	14
III. Përfundime	16

I. Hyrje

Ministria e Financave dhe Ekonomisë, Autoriteti i Mbikëqyrjes Financiare dhe Banka e Shqipërisë nënshkruan një Memorandum Bashkëpunimi “Për zgjerimin e përdorimit të monedhës kombëtare në sistemin financiar dhe në ekonominë shqiptare” në muajin prill të vitit 2017, ku angazhohen të ndërmarrin veprime për të ulur nivelin e përdorimit të monedhave të huaja në ekonomi sipas sektorëve të cilët mbikëqyrin, monitorojnë apo operojnë në aktivitetin e tyre.

Duke qenë se në vendin tonë është krijuar një traditë e përdorimit të gjerë të monedhave të huaja (valutat), kryesisht të euros dhe dollarit amerikan, masat që duhet të ndërmerren për minimizimin e përdorimit të monedhave të huaja duhet të jenë të kujdesshme dhe të argumentuara, për të qenë efektive.

Autoriteti i Mbikëqyrjes Financiare (më tej, Autoriteti) lidhur me përdorimin e monedhave të huaja në tregjet që mbikëqyr, është duke punuar me operatorët dhe investitorët për masat që duhet të ndërmerren për të minimizuar përdorimin e monedhave të huaja në tregjet financiare nën mbikëqyrje. Lidhur me veprimtarinë në valutë, në këtë raport janë përfshirë:

- Informacion për tregun e sigurimeve sipas produkteve dhe investimeve nga shoqëritë;
- Informacion për fondet e investimeve dhe të pensioneve vullnetare private.

Disa nga produktet financiare të këtyre institucioneve, operojnë në valutë për arsye objektive. Të tillë janë, për shembull disa produkte të sigurimit të detyrueshëm motorik, si Polica Kufitare dhe Kartoni Jeshil. Produkti i Kartanit Jeshil është produkt ndërkombëtar sigurimi, i cili lëshohet në monedhën euro, pasi edhe detyrimet që i linden shoqërisë së sigurimit jashtë territorit të Republikës së Shqipërisë për pagesë dëmshpërblimi nga ky sigurim janë në euro. Polica Kufitare lëshohet në pikat e kalimit kufitar gjatë hyrjes së automjeteve me targa të huaja në territorin e Republikës së Shqipërisë dhe pagesa e primit të policës në monedhën vendase do të vështirësonte procesin e pajisjes së konsumatorit me këtë policë sigurimi. Po kështu, disa nga produktet kryesore të aktivitetit të sigurimit, si sigurimi i pronës me përfitues bankat tregtare ose sigurimi i Jetës së debitorit, janë të lidhura ngushtësisht me monedhën e kredisë. Monedha në të cilën disbursohet kredia dikton dhe monedhën e lëshimit të policës, për shkak të nevojës për të rikuperuar në të njëjtën monedhë vlerën e detyrimit, në rastin e ndodhjes së ngjarjes së sigurimit.

Tek fondet e investimit, në disa prej tyre, natyra e profilit të veprimtarisë kërkon investimin e tyre në aksione apo tituj të tregjeve ndërkombëtare, pra realizohet në valutë. Gjatë vitit 2018 vihet re një rënie e aseteve neto të fondeve të investimit në monedhë të huaj, i cili paraqitet i detajuar në të dhënat për këtë treg.

II. Përdorimi i monedhave të huaja sipas tregjeve

A. Tregu i sigurimeve

1. Informacion mbi primet e shkruara bruto

Referuar të dhënave për 31.12.2018, primet e shkruara bruto¹ rezultojnë për të gjithë aktivitetin e tregut të sigurimeve Jo-Jetë dhe Jetë në rreth 16.9 miliardë lekë. Rreth 31% e tyre është realizuar në monedhën euro.

Në mënyrë të detajuar, vihet re se përveç produkteve të Kartonit Jeshil dhe Sigurimit Kufitar ka edhe disa nga produktet vullnetare që rezultojnë me të ardhura pothuajse 100% të realizuara në euro, siç janë produktet vullnetare të sigurimit të shëndetit dhe jetës në udhëtim, sigurimit të jetës së studentëve, si dhe sigurimit të jetës së depozitorit. Gjithashtu, produktet që shfaqin një vlerë të primeve të shkruara në përqindje të lartë në euro janë produktet e Kaskos, ato inxhinierike si sigurimi i të gjitha risqeve në ndërtim (CAR),² dhe sigurimi i të gjitha risqeve në montim (EAR)³ në aktivitetin e Jo-Jetës dhe Flexi plan⁴ për atë të Jetës. Ndërkohë, produktet si sigurimi i mallit në transport apo sigurimet inxhinierike paraqesin një nivel të lartë Euroizimi për shkak të interesit të siguruar nga këto kontrata, interes i cili vlerësohet kryesisht në euro në rastet e import-eksporteve, dhe sigurimeve inxhinierike që përfshijnë vepra madhore të infrastrukturës, përfshirë ato me shoqëri ndërkombëtare.

Referuar grafikut të mëposhtëm, në fund të vitit 2018 pesha e primeve të shkruara në euro kundrejt totalit për aktivitetin e Sigurimit Jo-Jetë karakterizohet nga një rënie modeste me 2%, duke arritur në 31% nga 33% në fund të vitit 2017. Kjo rënie ka ardhur si rrjedhojë e:

- 1) Rritjes së primeve të shkruara bruto në total me 5%, ose rreth 818 milionë lekë, nga 14.9 miliardë lekë në fund të vitit 2017, në rreth 15.7 miliardë lekë në fund të viti 2018;
- 2) Rënies së kursit të këmbimit Euro/Lek, nga 133.25 në 31.12.2017, në 123.42 në 31.12.2018, edhe pse primet e shkruara bruto në euro për sigurimin Jo-Jetë janë rritur me rreth 8%, 2.9 milionë euro, nga rreth 36.4 milionë euro në fund të vitit 2017, në rreth 39.3 milionë euro në fund të vitit 2018.

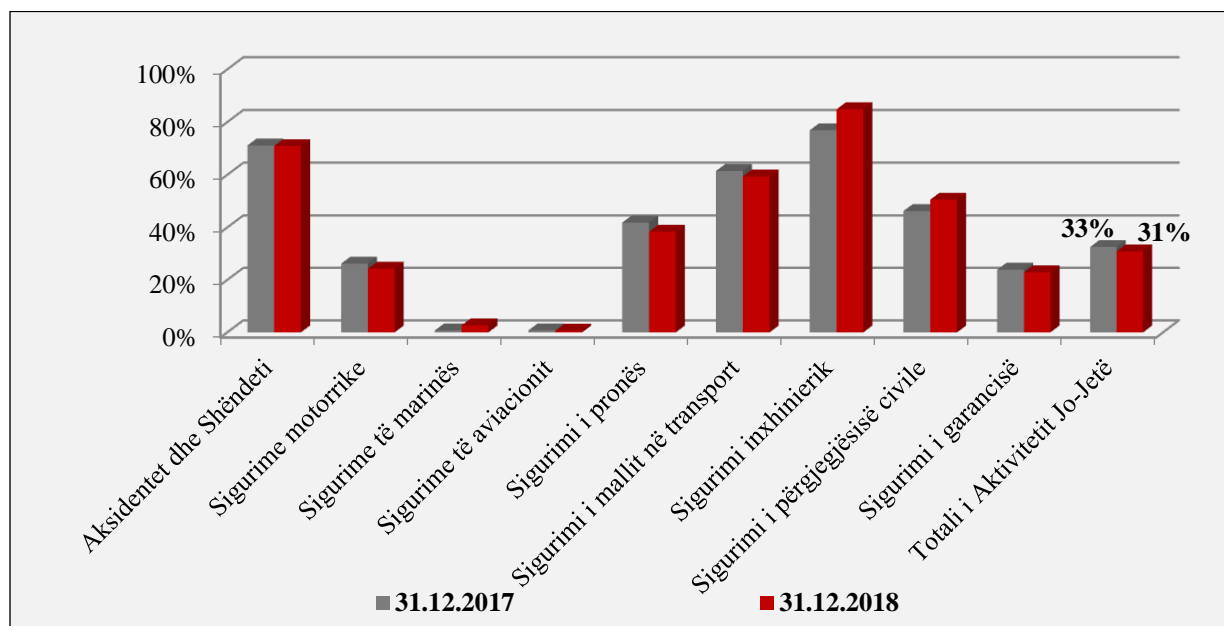
¹ Primet e shkruara bruto janë të ardhura për shoqëritë e sigurimit. Si të tilla, këto dy terma përdoren në këtë material si zëvendësues të njeri-tjetrit.

² Policë sigurimi që ofron mbulimin në sigurim nga të gjitha rreziqet për fazën e ndërtimit të objekteve dhe gjithashtu edhe për një afat garancie pas përfundimit të punimeve.

³ Policë sigurimi që merr përsipër të paguajë për dëmtimet e punimeve në të gjitha fazat e montimit të makinerive dhe pajisjeve në objektet industriale.

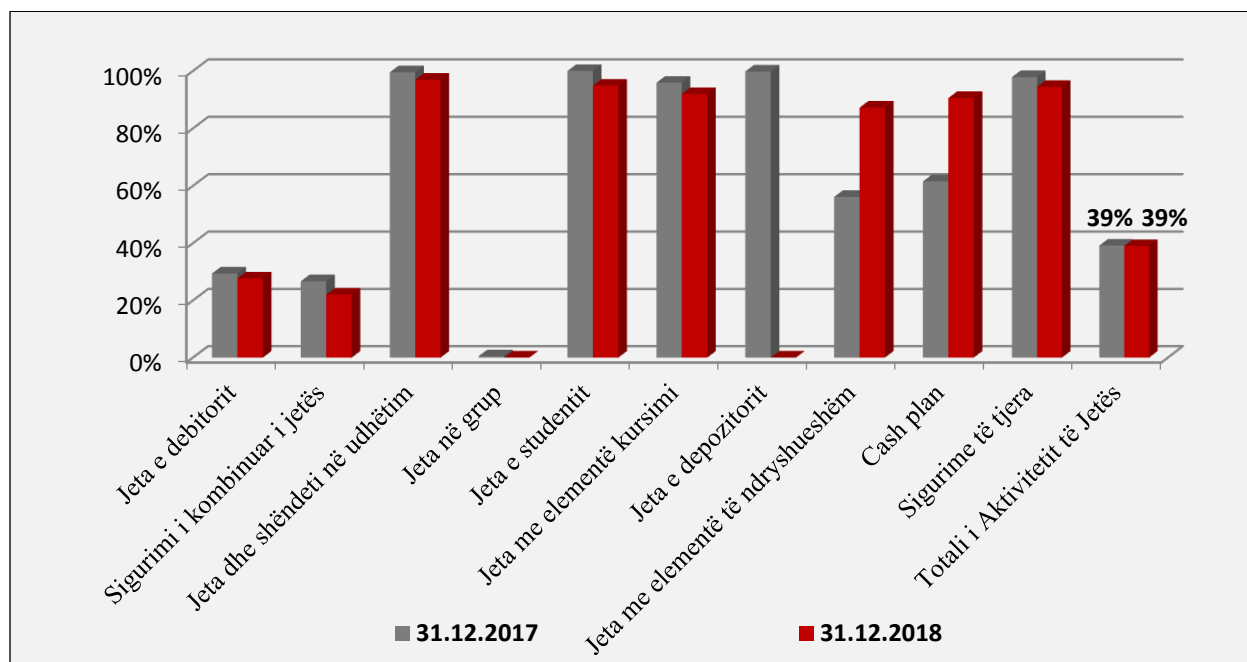
⁴ Me anë të produktit Flexi plan, përfitimet janë në rast të humbjes së jetës si pasojë e aksidentit, humbjes së jetës nga faktorë natyrorë; paaftësisë së përhershme të plotë; paaftësisë së përhershme të pjesshme, etj.

Grafik 1: Pesha e primeve të aktivitetit të sigurimit Jo-Jetë në EUR kundrejt totalit

Referuar grafikut të mëposhtëm, pesha e primeve të shkruara në euro kundrejt primeve të shkruara bruto në total për aktivitetin e Jetës ka qendruar pothuajse në të njëjtin nivel, 39% si në 31.12.2017, ashtu edhe në 31.12.2018. Edhe në vlerë monetare, primet e shkruara bruto për sigurimin e Jetës janë rritur në masë të papërfillshme, me rreth 70 mijë euro, nga 3,535 mijë euro në fund të vitit 2017, në rreth 3,607 mijë euro në fund të vitit 2018.

Grafik 2: Pesha e primeve të aktivitetit të sigurimit të Jetës në EUR kundrejt totalit

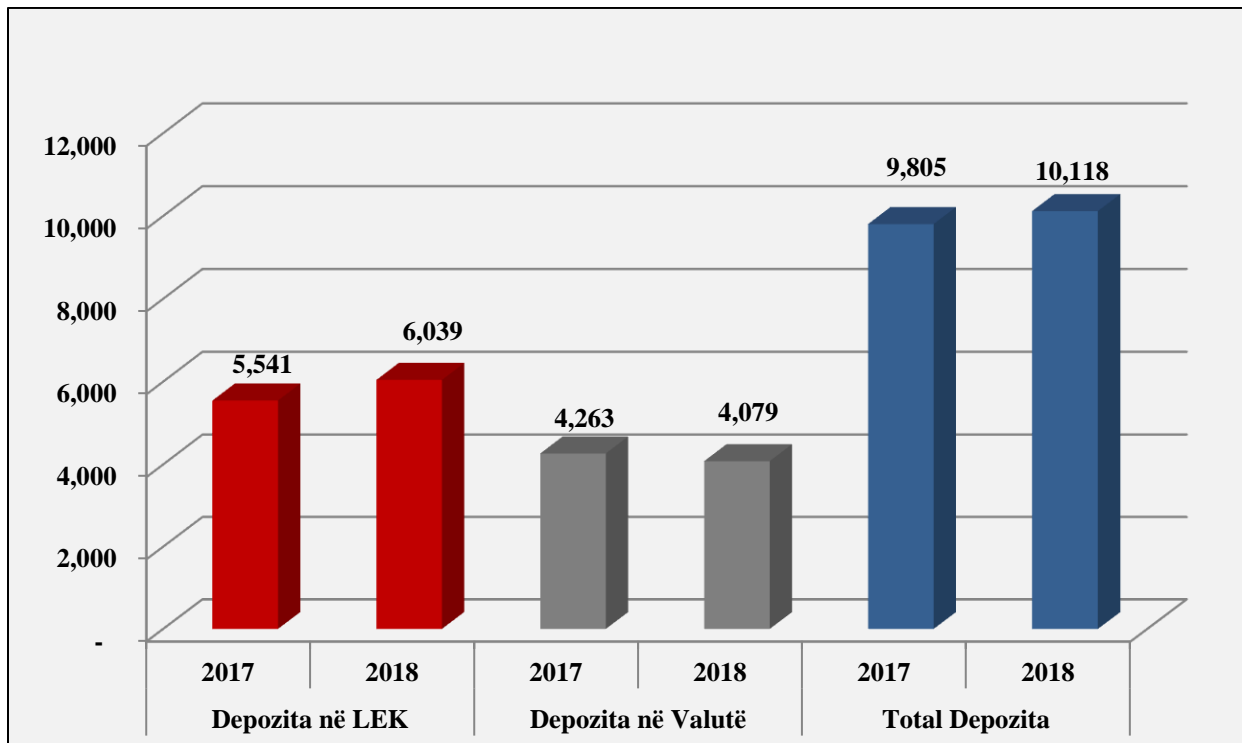
2. Informacion mbi depozitat bankare të shoqërive të sigurimit

Depozitat e shoqërive të sigurimit në 2018, të investuara në monedhat lek dhe valutë të huaj, rezultojnë në vlerë totale rreth 10.12 miliardë lekë.

Nga këto depozita në monedhën vendase LEK janë investuar rreth 5.54 miliardë lekë, ose rreth 60% të totalit të depozitave, ndërsa ato në valutë rezultojnë të jenë rreth 4.08 miliardë lekë, ose rreth 40% të vlerës totale të depozitave.

Në depozitat në valutë të huaj, peshën kryesore e zënë depozitat e investuara në euro, të cilat zënë rreth 79% të depozitave totale në valutë dhe 21% të depozitave totale. Pjesa tjetër e depozitave janë të investuara në USD. Kundrejt fundit të vitit 2017, depozitat në valutë shënojnë një rënie në vlerë dhe në peshë ndaj totalit të depozitave të shoqërive të sigurimit.

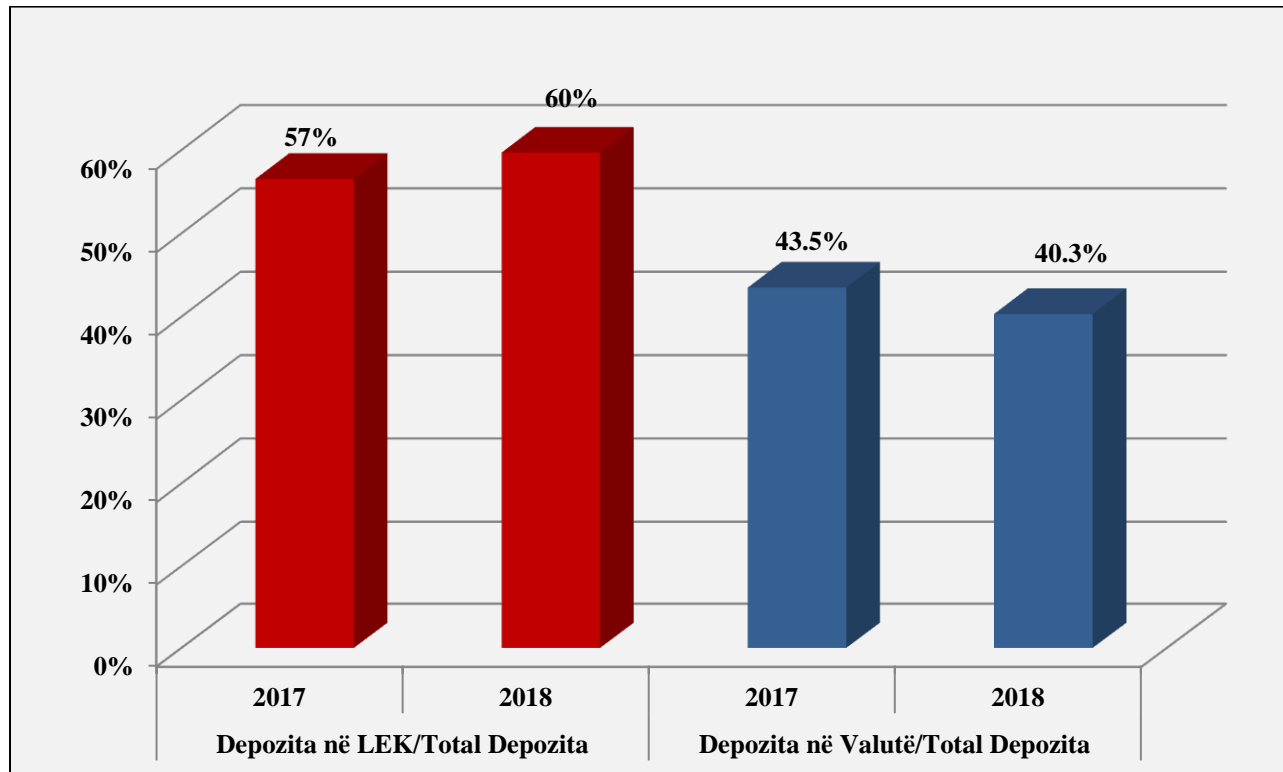
Grafik 3: Vlera e depozitave në LEK dhe valutë për tregun e sigurimeve në total (Në mln. lekë)

Depozitat në 31.12.2018 në total janë rritur me 313 milionë lekë ose 3.19% krahasuar me 31.12.2017. Depozitat në monedhën vendase LEK janë rritur me 498 milionë LEK ose 8.98%. Depozitat në valutë janë rritur me 532 mijë USD ose 7.25% dhe 238 mijë EUR ose 0.92%. Pavarësisht rritjes së depozitave në valutë në monedhë origjinale vihet re një rënie në kundërvlerën në lek me 184 milion lekë, kjo si efekt i zhvlerësimit nga kurset e këmbimit.

Grafik 4: Pesha e depozitave në LEK dhe në valutë kundrejt totalit të depozitave

(Në %)

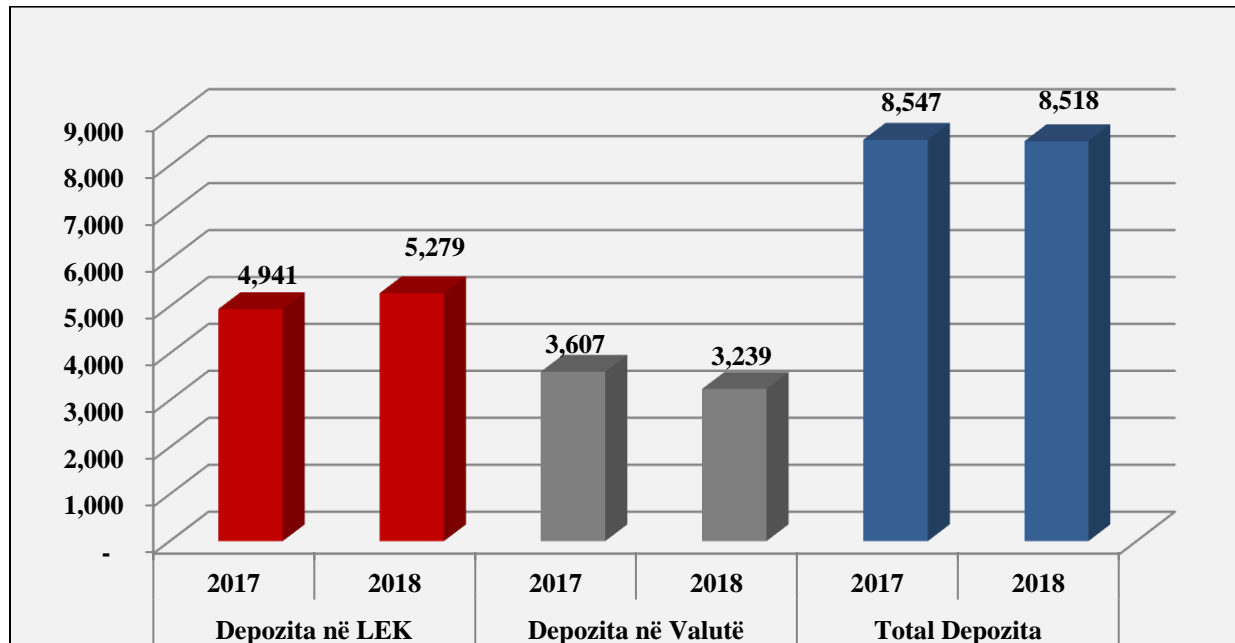

a) Tregu i sigurimeve Jo-Jetë

Përsa i përket tregut të sigurimit Jo-Jetë, në 2018, rreth 5.28 miliardë lekë janë investuar në depozita në lekë, ose rreth 62% kundrejt totalit të depozitave, ndërsa rreth 3.24 miliardë lekë janë investuar në depozita në valutë, ose rreth 38% kundrejt totalit të depozitave.

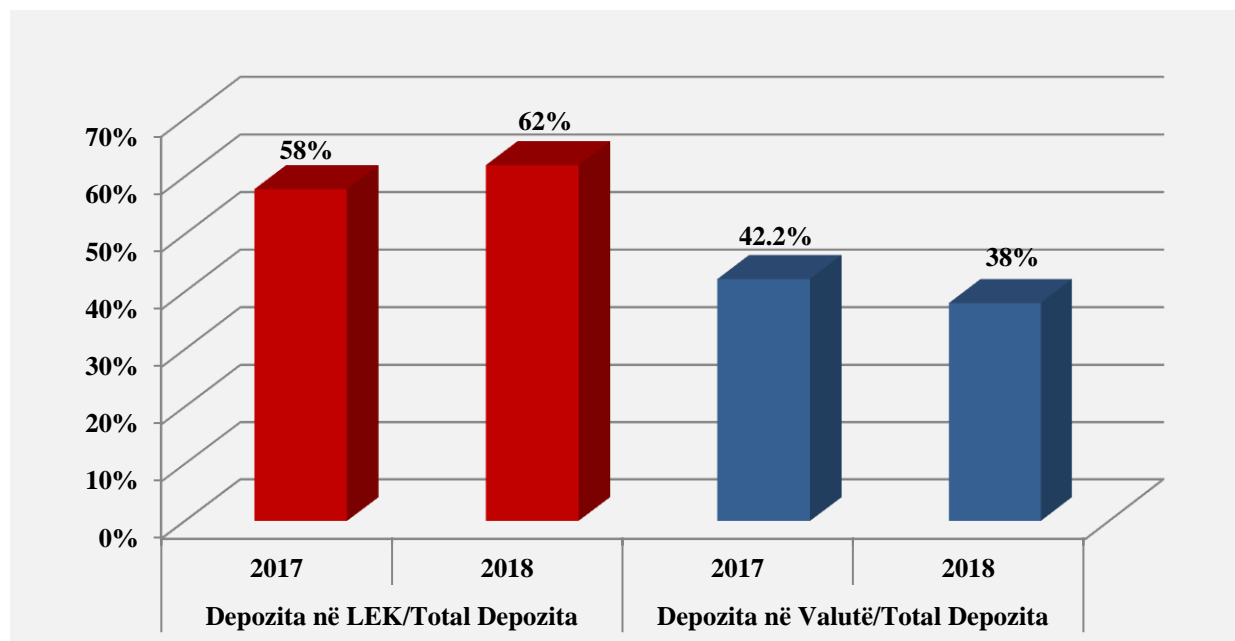
Në depozitat në valutë të huaj, peshën kryesore e zënë depozitat e investuara në euro, të cilat kapin vlerën rreth 20 milionë euro, ose kundravlerën rreth 2.5 miliardë lekë dhe zënë rreth 76% të depozitave totale në valutë dhe 29.1% të depozitave totale. Pjesa tjetër e depozitave janë të investuara në USD. Kundrejt fundit të vitit 2017, depozitat në valutë kanë shënuar rënie ndaj totalit të depozitave, dhe pesha e euro-s në depozitat në valutë është ulur lehtë.

Grafik 5: Vlera e depozitave në LEK dhe valutë për tregun e sigurimeve Jo-Jetë (Në mln. lekë)

Depozitat në 31.12.2018 në tregun jo-jetë janë ulur me 29 milionë lekë ose 0.34 % krahasuar me 31.12.2017. Depozitat në monedhën vendase LEK janë rritur me 338 milionë LEK ose 6.84%. Depozitat në valutë janë rritur me 497 mijë USD ose 7.5% dhe janë ulur 1,567 mijë EUR ose 7.25%.

Grafik 6: Pesha e depozitave në LEK dhe në valutë për tregun e sigurimeve Jo-Jetë (Në %)

b) Tregu i sigurimeve të Jetës

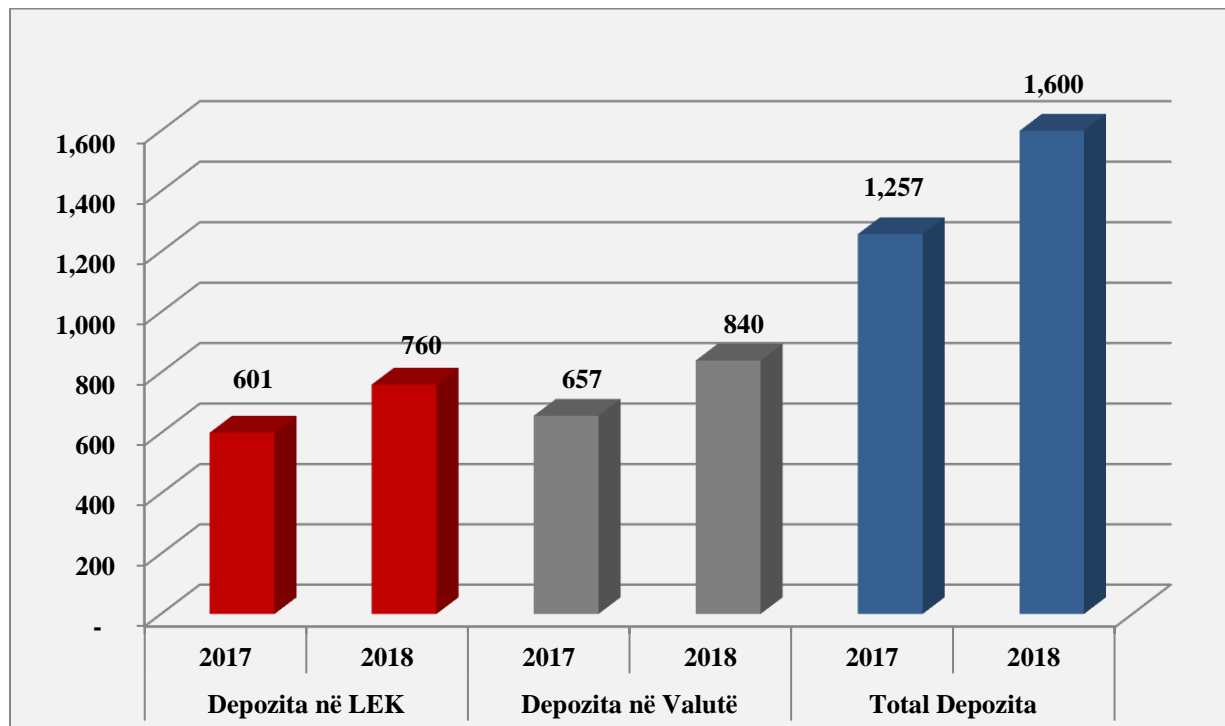
Përsa i përket tregut të sigurimit të Jetës, rreth 760 milionë lekë janë investuar në depozita në lekë, ose rreth 48% kundrejt totalit të depozitave, ndërsa rreth 840 milionë lekë janë investuar në depozita në valutë, ose rreth 52% kundrejt totalit të depozitave.

Në depozitat në valutë të huaj, peshën kryesore e zënë depozitat e investuara në euro, të cilat arrijnë vlerën rreth 6.1 milionë euro, ose kundravlerën rreth 755 milionë lekë dhe zënë rreth 90% të depozitave totale në valutë dhe 47% të depozitave totale. Pjesa tjetër e depozitave janë të investuara në USD. Edhe në këtë treg, depozitat në valutë në raport me depozitat totale, kanë shënuar rritje në krahasim me fundin e vitit 2017. Përqendrimi i përdorimit të euros tek depozitat në valutë në këtë treg, është në nivele më të larta se tregjet e tjera.

Në grafikët 3, 5 dhe 7, paraqiten depozitat në tregun e sigurimeve, në nivel tregu dhe të ndara sipas tregjeve Jo-Jetë dhe Jetë për periudhat 31.12.2017 dhe 31.12.2018.

Në grafikët 4, 6 dhe 8, paraqiten peshat e depozitave në valutë në tregun e sigurimeve, në nivel tregu dhe të ndara sipas tregjeve Jo-Jetë dhe Jetë për periudhat 31.12.2017 dhe 31.12.2018.

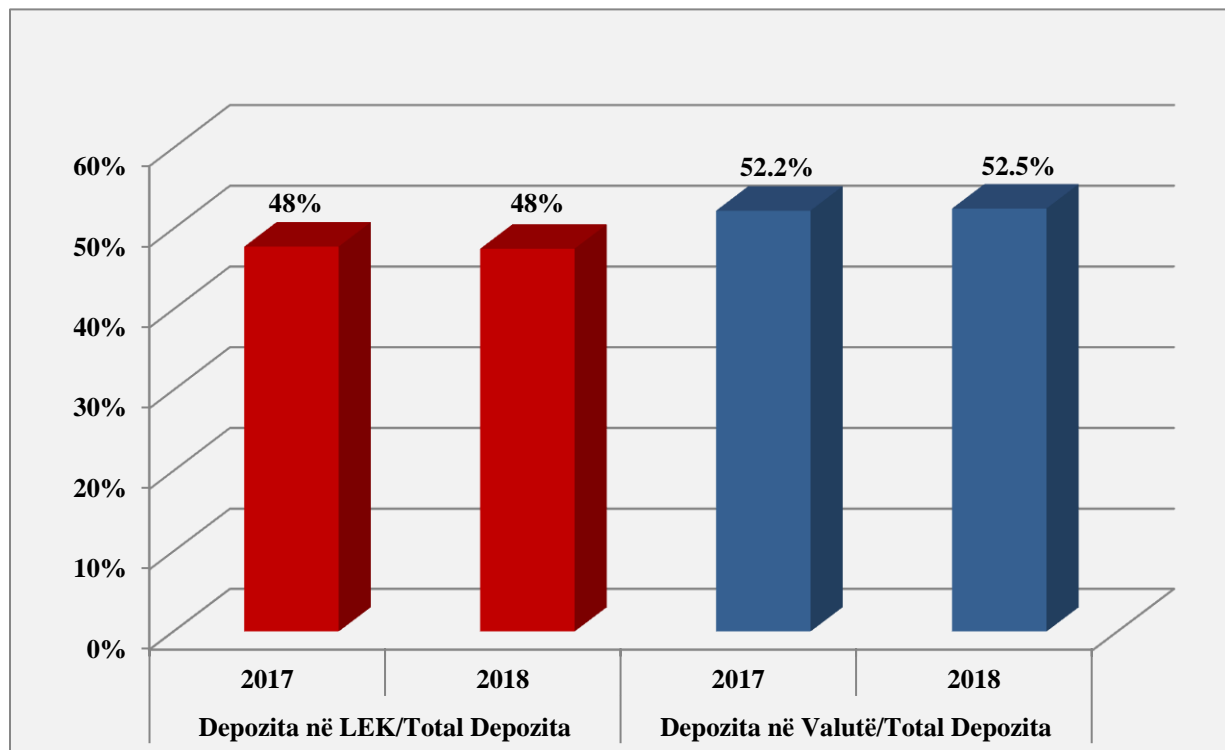
Grafik 7: Vlera e depozitave në LEK dhe valutë për tregun e sigurimeve të Jetës (Në mln. lekë)

Depozitat në 31.12.2018 në tregun Jo-Jetë janë rritur me 342 milionë lekë ose 27.2% krahasuar me 31.12.2017. Depozitat në monedhën vendase LEK janë rritur me 159 milionë LEK ose 26%. Depozitat në valutë janë rritur me 34 mijë USD ose 4.6% dhe 1,805 mijë EUR ose 41.8%.

Grafik 8: Pesha e depozitave në LEK dhe në valutë për tregun e sigurimeve të Jetës

(Në %)

B. Tregu i Kapitaleve

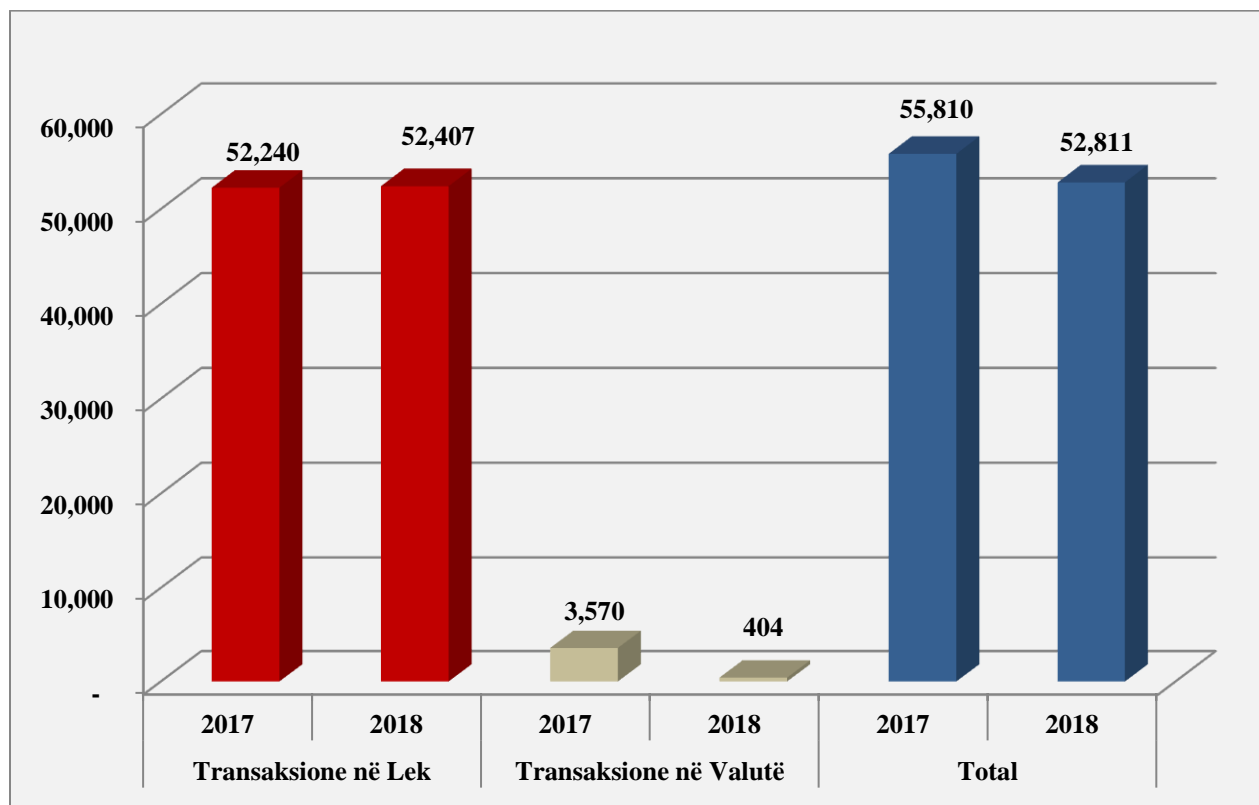
Tregu Shqiptar i Kapitaleve, i mbizotëruar nga titujt e borxhit të qeverisë që janë kryesisht në lekë, karakterizohet nga një shkallë tepër e ulët e euroizimit. Pjesëmarrësit kryesorë në këtë treg përdorin kryesisht monedhën vendase. Megjithatë ka edhe emetues privatë të titujve që kanë kryer emetime në valutë. Autoriteti do të monitorojë këtë treg, për të vlerësuar ecurinë e treguesve dhe nevojën për masa specifike.

1. Tregu me pakicë

Të dhënat e tregut me pakicë përfshijnë tregtimin e titujve të borxhit të qeverisë mes bankave të licencuara dhe investitorëve individualë apo personave juridikë, në lekë dhe monedhën euro. Tregu me pakicë dominohet nga blerjet e bankave në tregun primar për llogari të investitorëve. Ashtu siç shihet dhe në grafikun e mëposhtëm, për vitin 2018, vlera e transaksioneve në euro është e ulët. Kjo për faktin se gjatë kësaj periudhe nuk ka patur emetime të titujve të Qeverisë Shqiptare në euro. Vlera prej 403.86 milionë lekë, i takon transaksioneve në tregun sekondar të obligacioneve 2-vjeçare në euro të emetuara në vitet e mëparshme, përfshirë edhe shumën e shlyerjes në maturim, si pjesë e transaksioneve të tregut me pakicë.

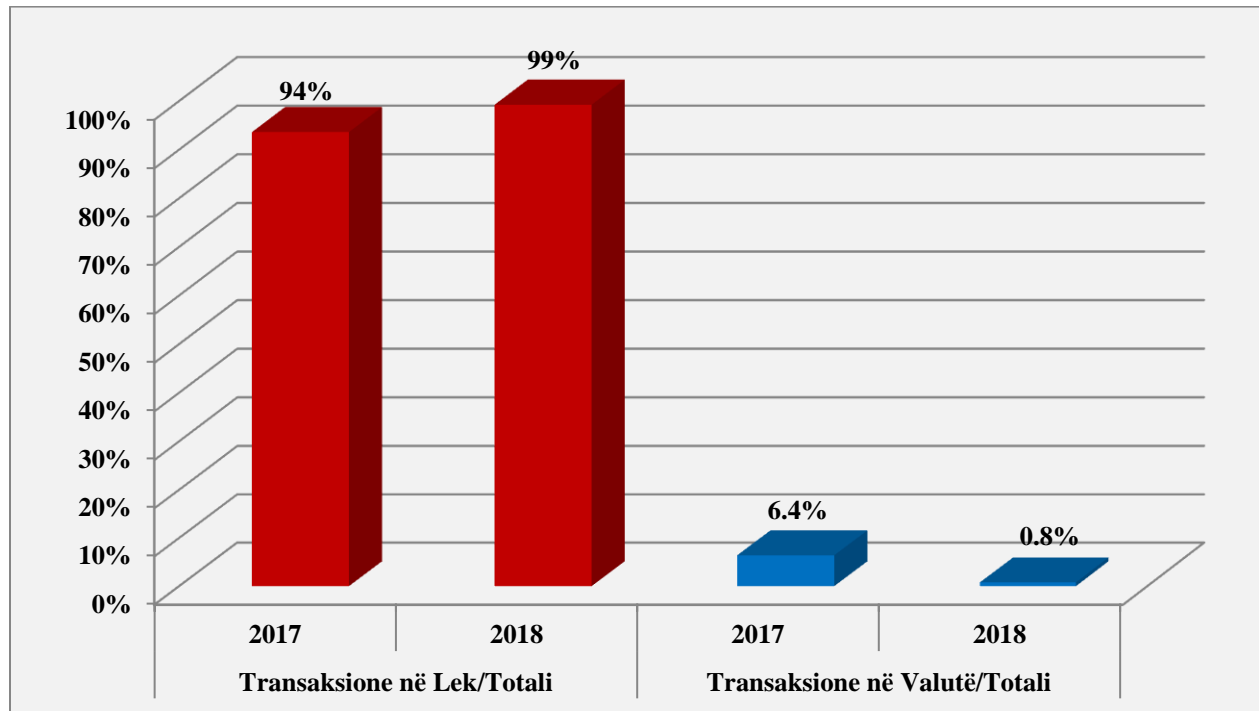
Grafik 9: Tregu me Pakicë i titujve të Qeverisë

(Në mln. lekë)

Grafik 10: Tregu me Pakicë i titujve të Qeverisë

(Në %)

2. Bursa Shqiptare e Titujve

Bursa Shqiptare e Titujve, e cila filloi aktivitetin në 22 shkurt 2018, ka realizuar transaksione vetëm në titujt e Qeverisë.

Në fund të vitit 2018, totali i transaksioneve të realizuara në Bursën Shqiptare të Titujve arriti në 1,377,252,906 lekë, nga të cilat 36,991,854 lekë transaksione në obligacionin 2-vjecar në euro.

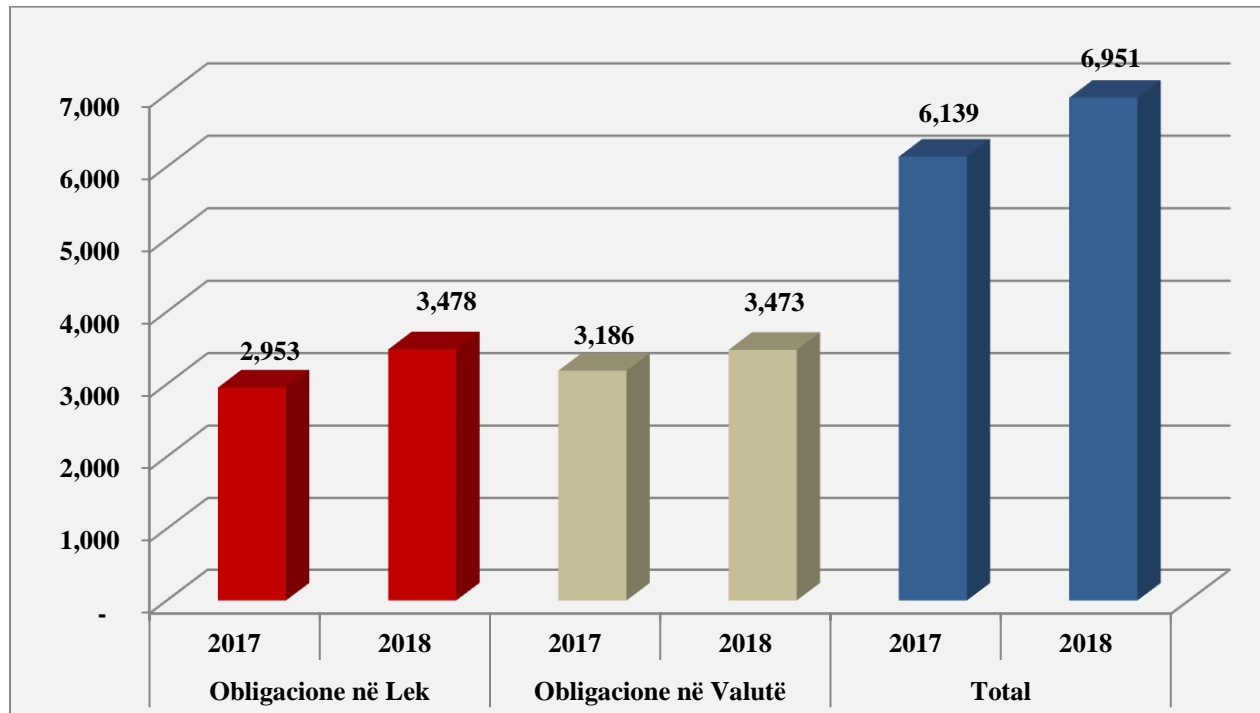
3. Obligacionet me ofertë private

Tregu i kapitaleve iu ofron shoqërive aksionare mundësi për sigurimin e fondeve të financimit për biznesin e tyre. Duke filluar nga dhjetori 2011, emetimi i obligacioneve nëpërmjet ofertave private ka qënë një burim financimi për banka, institucione financiare dhe shoqëri tregtare. Obligacionet janë emetuar në monedhën vendase dhe në valutë të huaj (EUR dhe USD). Shuma e pashlyer e obligacioneve të emetuara nëpërmjet ofertave private në fund të vitit 2018 është 6.95 miliardë lekë, nga të cilat 41.2% janë në euro (ekuivalenti në lekë 2.86 miliardë) dhe 8.77% në USD (ekuivalenti në lekë 610 milionë).

Gjatë vitit 2018 nuk vihet re ndonjë ndryshim në strukturën lekë/valutë e huaj në lidhje me obligacionet e emetuara dhe të pashlyera me ofertë private.

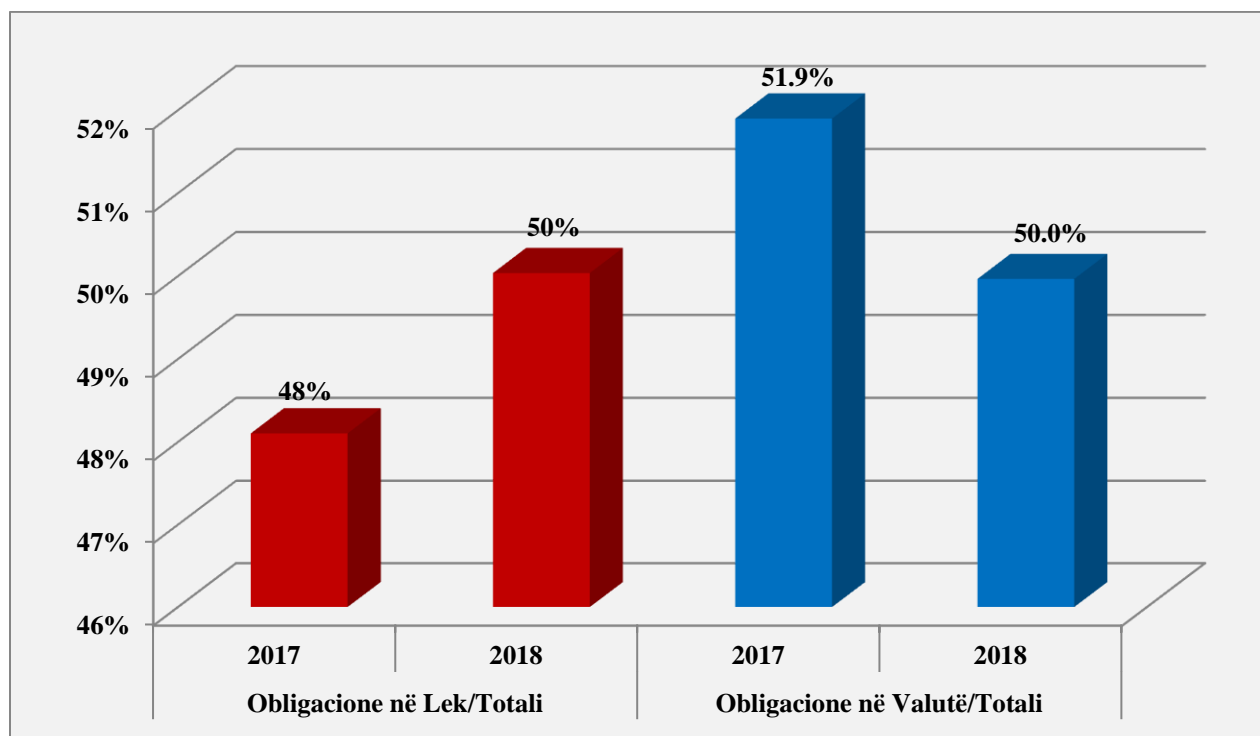
Grafik 11: Obligacionet me ofertë private të emetuara dhe të pashlyera

(Në mln. lekë)

Grafik 12: Obligacionet me ofertë private të emetuara dhe të pashlyera

(Në %)

C. Tregu i Fondeve të Investimit dhe të Pensioneve

Në 31.12.2018, në tregun e fondeve të investimit operojnë pesë fonde, nga të cilët tre fonde investimi (një i licencuar në korrik 2018) kryejnë veprimtarinë në monedhën vendase lek, një fond në monedhën euro, ndërsa fondi tjetër investon kryesisht në monedhën euro, por edhe në monedha të tjera.

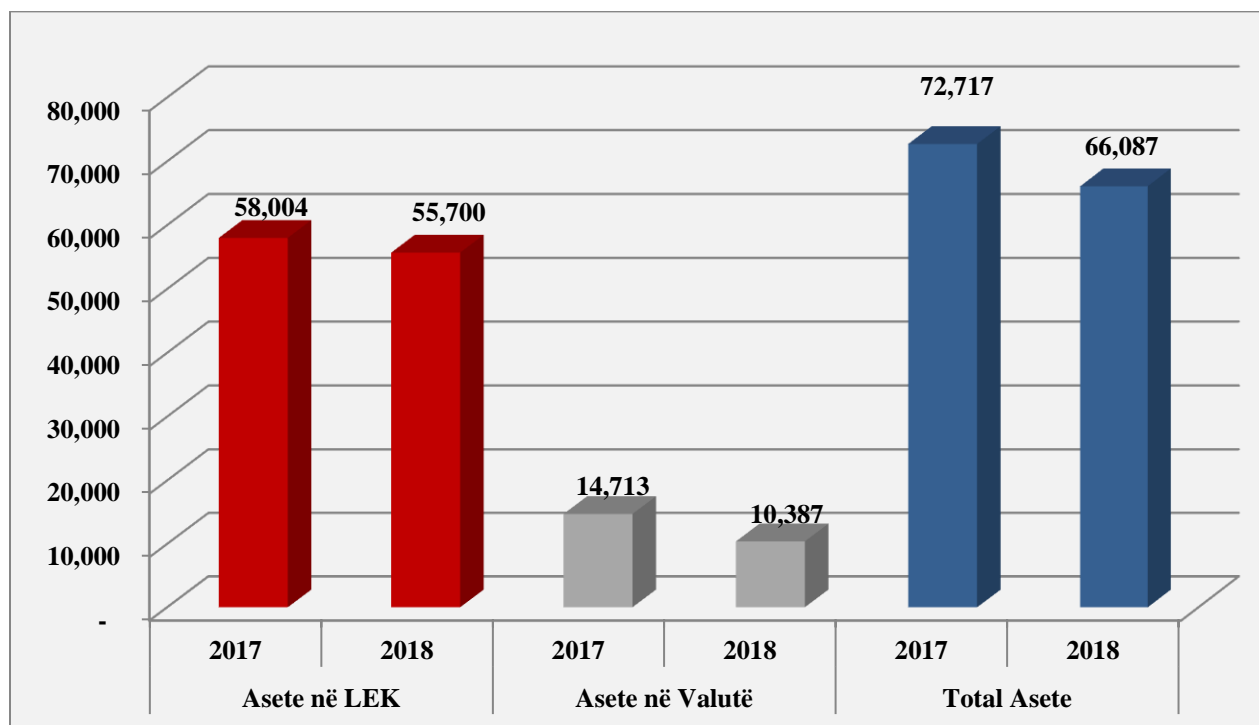
Fondi Raiffeisen Invest Euro, kryen të gjithë aktivitetin e tij në monedhën euro duke nisur që nga mbledhja e kontributeve të anëtarëve, investimet e aseteve të fondit, tarifa e administrimit si dhe shlyerjet ndaj investorëve. Asetet e këtij fondi janë rreth 84 mln euro dhe zënë rreth 15.6% të totalit të aseteve të tregut. Edhe detyrimet e këtij fondi, të cilat përfaqësojnë detyrimin ndaj shoqërisë administruese për tarifën e administrimit dhe detyrime për pagesat ndaj kuotëmbajtësit, mbahen përsëri në monedhën euro dhe zënë rreth 3.74% të detyrimeve të tregut. Tre fondet e tjera të investimit të cilat operojnë në monedhën lek nuk kanë investime në monedhën euro dhe të gjithë asetet dhe detyrimet mbahen në monedhën vendase lek.

Fondi i investimit WVP Top Invest ka investuar rreth 54.8% të aseteve neto të tij në monedhën euro, ndërkohë që investimet e fondit në monedhë të huaj përbëjnë rreth 99.76% të aseteve neto. Asetet e këtij fondi zënë një peshë të parëndësishme ndaj totalit të aseteve neto të tregut.

Gjatë vitit 2018 asetet neto të fondeve në euro kanë pësuar rënie në krahasim me fundvitin 2017. Rënia e aseteve neto në euro e shprehur në lekë për vitin 2018 krahasuar me vitin 2017 ishte 4.4 miliardë lekë. Paraqitja grafike është si në vijim.

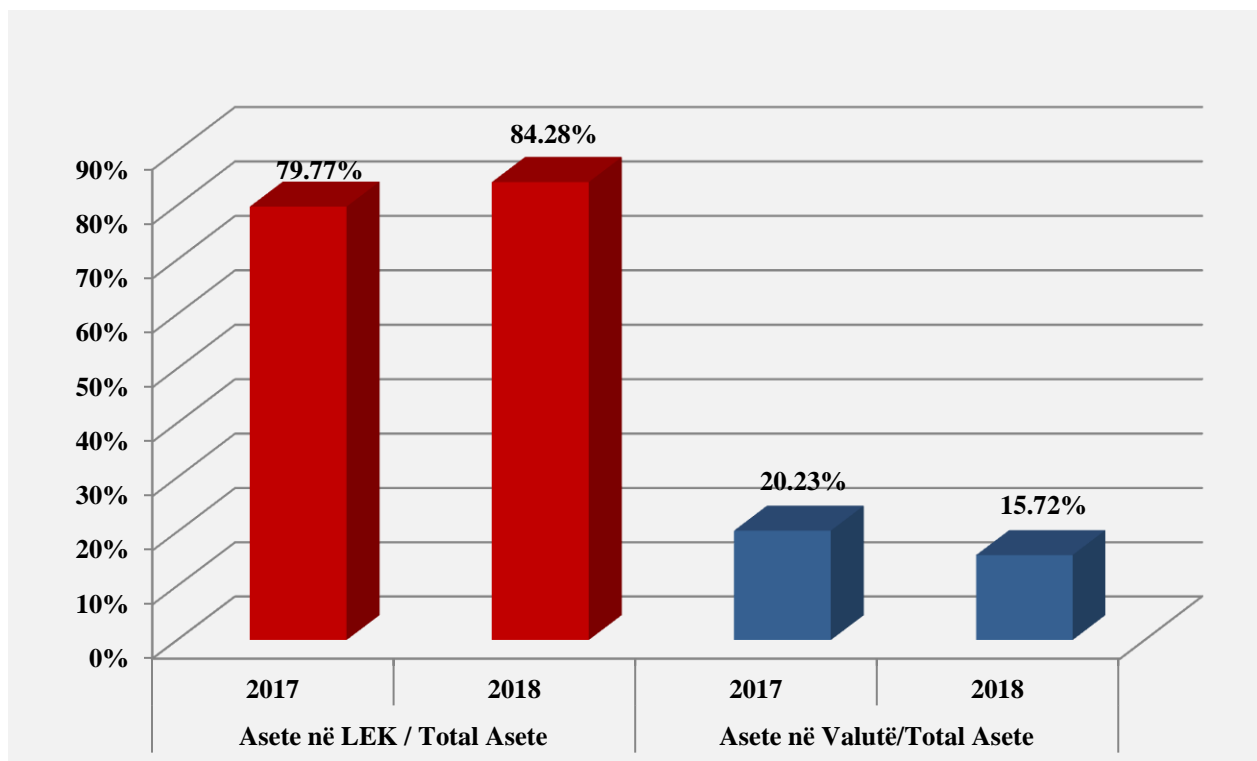
Grafik 13: Vlera Neto e Aseteve të fondeve të investimit

(Në mln. lekë)

Grafik 14: Vlera Neto e Aseteve të fondeve të investimit

(Në %)

Sa i përket fondeve të pensioneve vullnetare, ato e kryejnë tërësisht aktivitetin e tyre në lekë.

III. Përfundime

Pesha e vlerës së aseteve që administrohen prej subjekteve të mbikëqyrura nga Autoriteti është relativisht e ulët. Gjithashtu, bazuar në të dhënat e mësipërme, niveli aktual i përdorimit të valutës (euro) në tregjet e mbikëqyrura nga AMF është në nivele përgjithësisht të ulëta dhe i diktuar nga profili i veprimtarisë së institucioneve të mbikëqyrura.

Si rezultat, në segmente të caktuara të këtyre tregjeve, nevojat për masa që ulin euroizimin dhe forcojnë përdorimin e monedhës kombëtare, mund të jenë të pranishme. Autoriteti do të monitorojë zhvillimet në këto tregjet dhe më konkretisht do të fokusohet në drejtim të:

- a) **Ndërgjegjësimit të emetuesve privatë të titujve për** rreziqet që shoqërojnë huamarrjen në valutë në një kohë që të ardhurat kryesore të veprimtarisë janë në monedhën lek.
- b) **Rritjen e transparencës për produktet që iu ofrohen investitorëve, veçanërisht në drejtim të evidentimit dhe kuptimit sa më të qartë të rreziqut (të drejtpërdrejtë ose të tërthortë) të kursit të këmbimit.** Autoriteti gjykon që fenomeni i euroizimit në sistemin financiar reflekton shkallën e përdorimit të valutave në veprimet e agjentëve ekonomikë dhe vlerëson nevojën për adresimin e kësaj çështjeje, në drejtim të rritjes së transparencës ndaj investitorëve.